

Vähemmistöihin kuuluvat ikääntyvät ja yhdenvertainen vanhuus

Jade yhteisö ry
Ikääntyneiden vieraskielisten yhdistys

Eva Rönkkö
Jade yhteisö ry, puheenjohtaja
eva.ronkko@elakelaiset.fi

Omankielinen
vertaisryhmätoiminta

Moninaisen
ikäntymisen
osaamiskeskus

Jade yhteisö ry

3 kaupunkia

8 kieltä

JADE

14 eri
vertaisryhmää

335 jäsentä

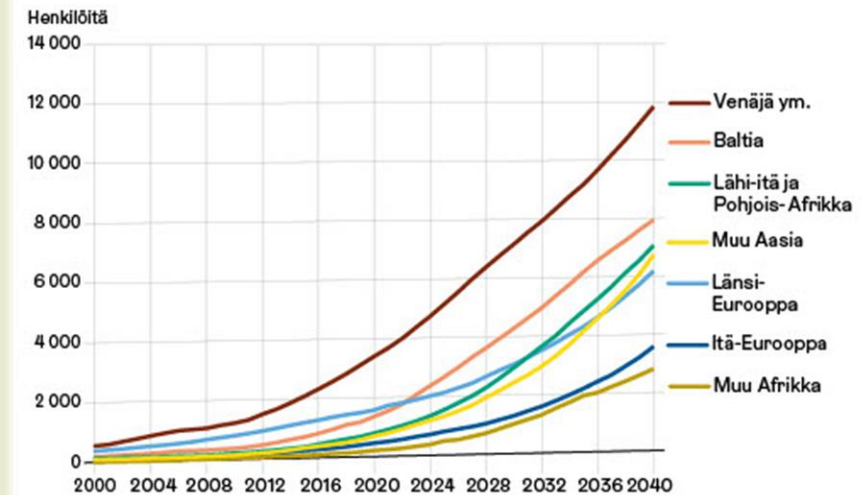
Vieraskieliset ikääntyvät tilastoissa

- Ikääntyvän määritelmä +65-vuotiaaksi ongelmallinen vieraskielisen väestön osalta, koska se jättää huomiotta erilaisten taustojen vaikutuksen ikääntymiseen ja toimintakykyyn
- Vieraskielisten eläkeikäisten (+65) määrä kasvaa nopeasti etenkin Uudellamaalla, vuoteen 2040 mennessä sen ennustetaan kolminkertaistuvan
- Suurimmat vieraskielisten kieliryhmät Uudellamaalla ovat lähitulevaisuudessa Lähi-idän ja Pohjois-Afrikan sekä Aasian kieliä puhuvat (toistaiseksi venäjä ja viro)
- Suomessa on vieraskielisiä +55 -vuotiaita liki 70 000, joista Uudellamaalla asuu 37 000 henkilöä (Tilastokeskus 2024)
- Vantaalla on vieraskielisiä + 55 –vuotiaita 7000, joista suurimmat kieliryhmät ovat venäjä, viro, arabia ja albania

Uudenmaan maakunnan vieraskielisen väestön ennuste vuosille 2022–2040:

https://kaupunkitieto.hel.fi/sites/default/files/23_08_31_Tilastoja_5_1.pdf

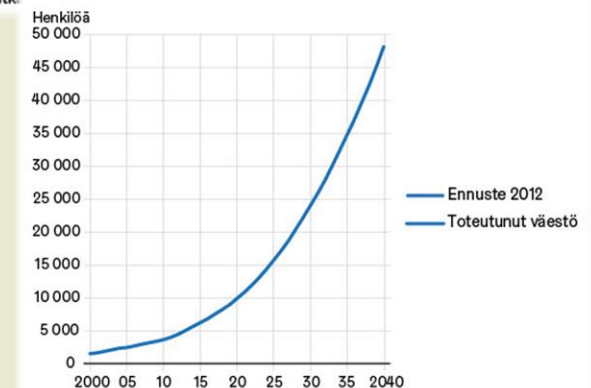
Kuvio 20. Vieraskieliset eläkeikäiset, yli 65-vuotiaat kieliryhmittäin Uudenmaan maakunnassa 31.12.2000–2021 sekä ennuste vuoteen 2040

Lähde: Helsingin, Espoon ja Vantaan tilasto- ja tutkimusyksiköt.

Aineistolähde: Tilastokeskus (toteuma), Helsingin, Espoon ja Vantaan tilasto- ja tutki

Kuvio 11. Vieraskielisten eläkeikäisten (65 vuotta täyttäneiden) lukumäärä Uudenmaan maakunnassa 31.12.2000–2021 sekä ennuste vuoteen 2040

Lähde: Helsingin, Espoon ja Vantaan tilasto- ja tutkimusyksiköt.

Aineistolähde: Tilastokeskus (toteuma), Helsingin, Espoon ja Vantaan tilasto- ja tutkimusyksiköt (ennuste).

Kaksi tapaa hahmottaa moninaisuutta:

- Ryhmäpohjainen:

- kieli- ja kulttuuri peräinen jaottelu (suomenkieliset, ruotsinkieliset, saamelaiset, romanit, virolaiset ym.)
- seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt
- sairausperäinen luokittelu

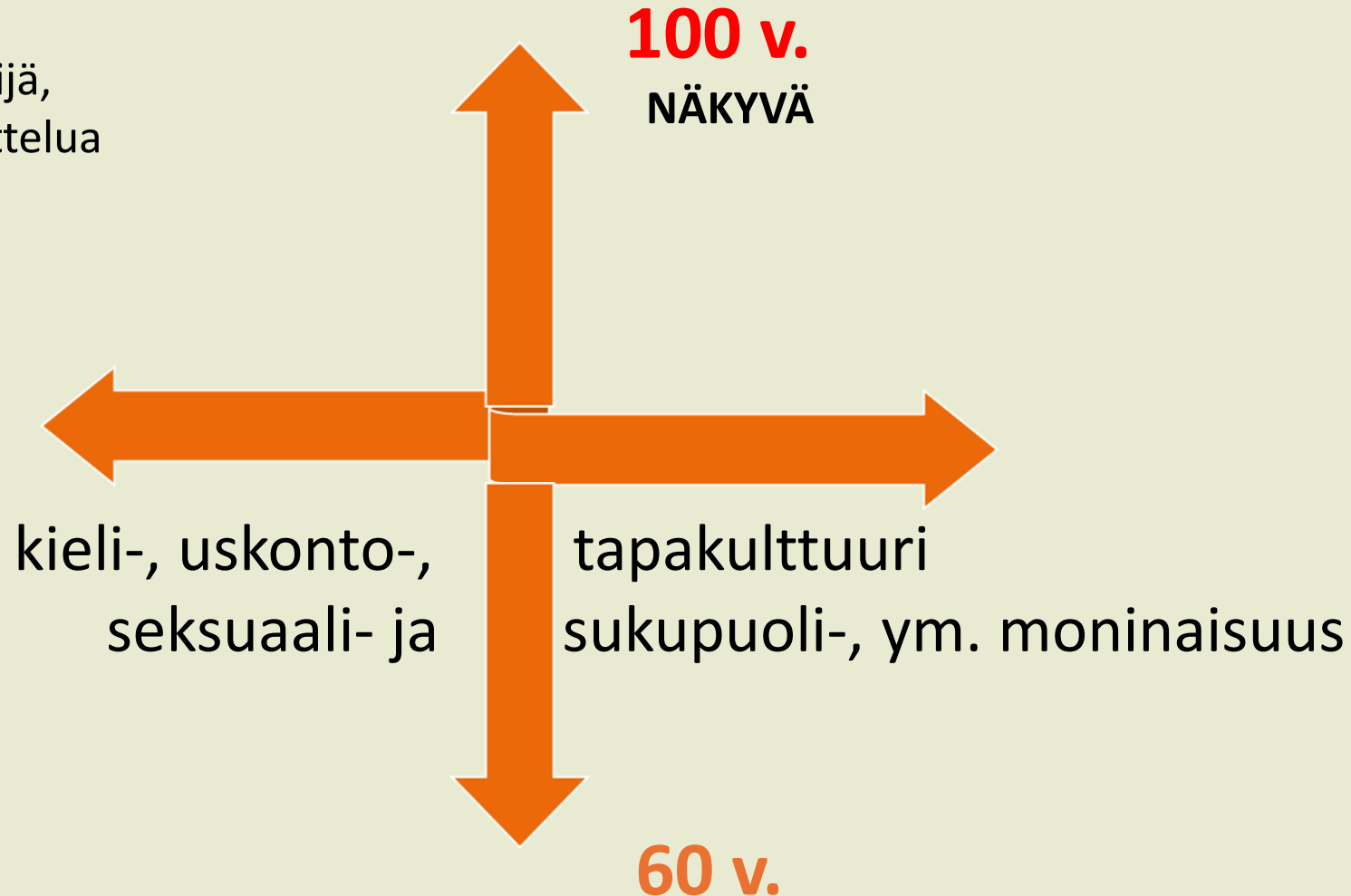
- VAARANA: synnyttää ajattelua ME ja HE

Vertikaalinen ja horisontaalinen moninaisuus

- Ikä on yhdistävä tekijä, purkaa ME – HE ajattelua

70 v.
NÄKYMÄTÖN

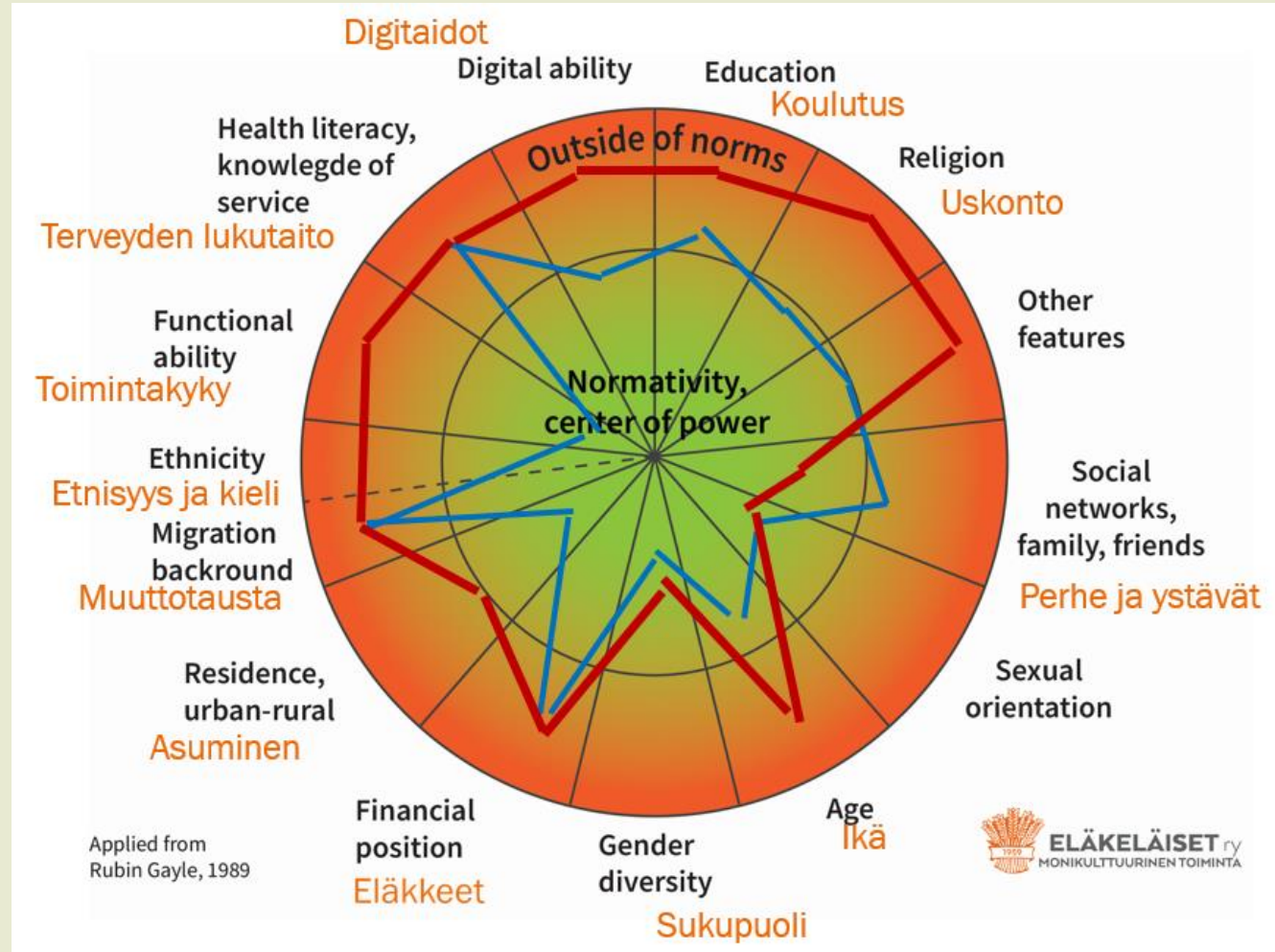

Haavoittuvuus syntyy monista eri syistä

○ Jin 69

○ Azizagha 76

Ikääntyminen uudessa kotimaassa

- Vähemmistöön kuuluvilla ikääntyvillä on yhtäläiset oikeudet, mutta ne toteutuvat heikommin kuin valtaväestöllä (mm. Ihmisoikeuskeskus 2024, Törmä ym. 2014)
- Ikääntyessä esille nousevat asiat ovat samanlaisia riippumatta kieli- tai kulttuuritaustasta, esim. läheisten merkitys ja itsemääräämisoikeus.
- Erilaiset taustat ja elämänkaaren aikana rakentunut hyvinvointi tai haavoittuvuus luovat erilaisia tarpeita ikääntyessä
- Suomeen muuttaneiden henkilöiden tarve vanhuspalveluille saattaa alkaa aikaisemmin, jopa 50-55 –vuotiaana (mm. Zubair & Norris 2015)
- Toimintakyvyn heikkenemiseen ja syrjäytymisriskiin vaikuttavat:
 - heikko suomen kielen taito
 - matalampi eliniänodote, heikko terveyslukutaito
 - maahanmuuttoa edeltävät ja sitä seuraavat terveysriskit
 - heikompi sosioekonominen asema
 - syrjintä palveluissa

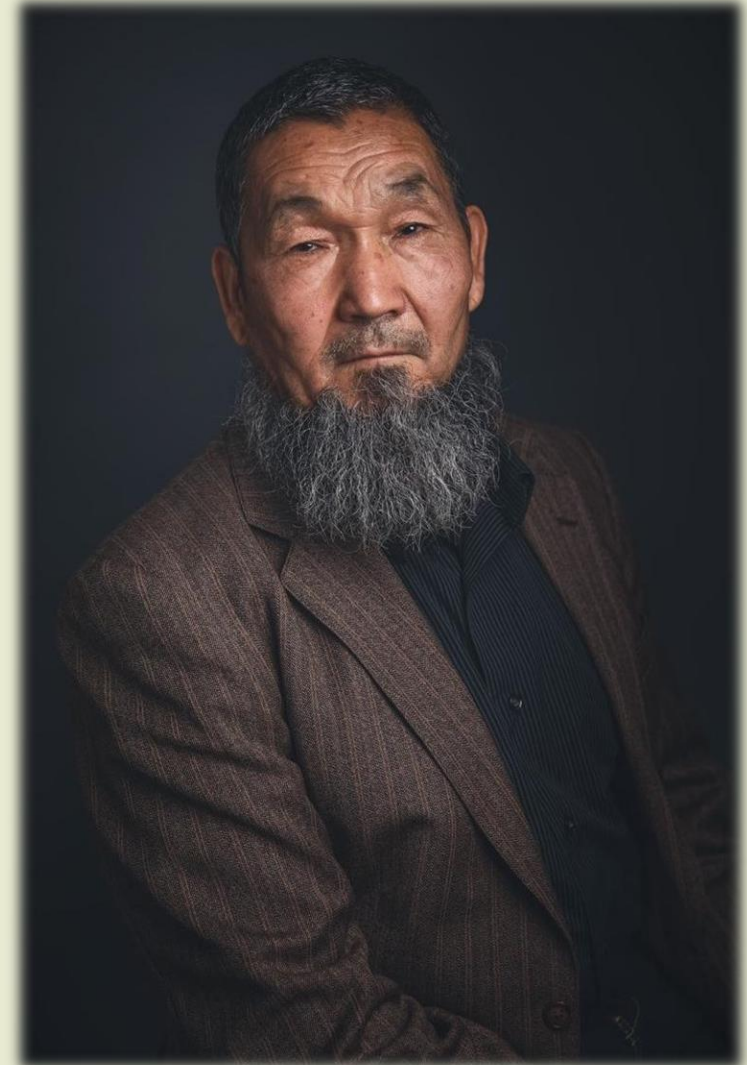
Ihmisoikeuskeskus - ikääntyneiden oikeudet: <https://www.ihmisoikeuskeskus.fi/vanhusten-oikeudet/>

Zubair M. & M. Norris (2015). Perspectives on ageing, later life and ethnicity: ageing research in ethnic minority contexts. Ageing & Society 35: 897-916.

Törmä ym. (2014). Ikäihmisten moninaisuus näkyväksi. Selvitys vähemmistöihin kuuluvien ikääntyneiden henkilöiden kokemasta syrjinnästä sosiaali- ja terveystalvissa. Sisäministeriön julkaisu 14/2014.

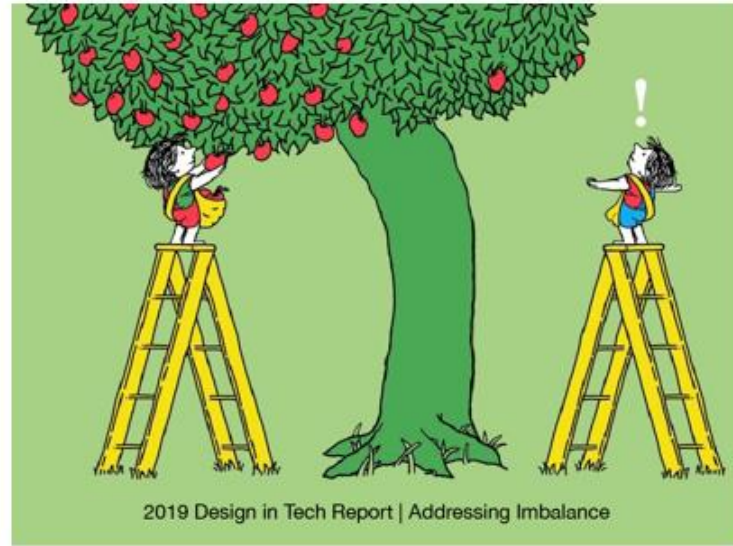
Ikääntyminen uudessa kotimaassa

- Iäkäs vähemmistöön kuuluva henkilö on usein näkymätön palveluissa (*vrt. universalismin periaate*)
- Vieraskieliset nähdään ensisijaisesti kotoutujina, mutta **kotouttaminen** tähtää työllistymiseen ja koulutukseen → sulkee ulos iäkkäät
- Ulkomaalaistaustaiset iäkkäät ovat **ennen kaikkea iäkkäitä**, mutta väestön moninaisuutta ei tunnisteta ikääntyvien palveluissa → sulkee ulos vieraskieliset
- Palvelujärjestelmä ei taivu nykyisellään palvelemaan nk. ”epätyypillisiä asiakkaita” (mm. Buchert 2016)
- Kokemus syrjinnästä palveluissa heikentää luottamusta viranomaisiin ja hoivan tarjoajiin
- Tarvittavia palveluita on vaikea löytää, ja kynnys hakeutua niihin on korkea → Tukea, neuvontaa ja ohjausta tarvitaan omalla äidinkielellä ja oikeaan aikaan

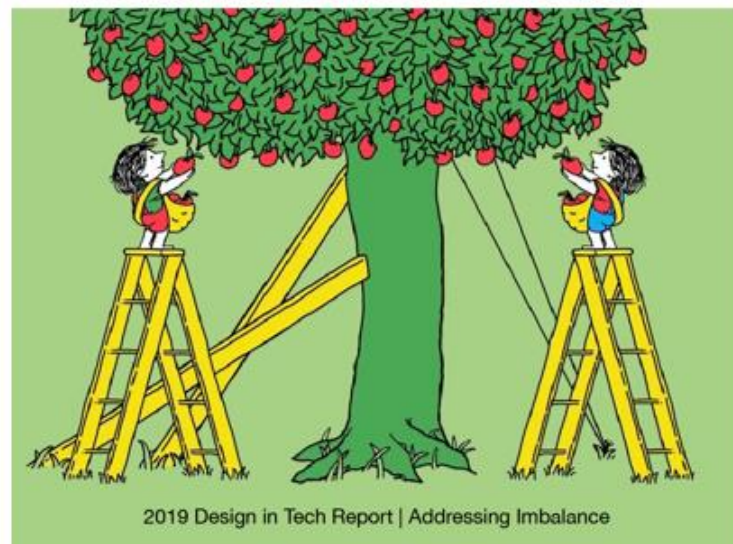
Inequality
Eriarvoisuus

Equality
Tasa-arvo

Equity
Yhdenvertaisuus

Justice
Oikeudenmukaisuus

Visualisointi: Tony Ruth

Suomeen muuttaneen ikääntyvän haasteita palveluissa

Organisaation haasteet

- Palveluiden joustamattomuus
- Moninaisuussensitiivisyyden vaje
- Sosiaalinen esteettömyys – asenneilmapiiri
- Saavutettavuus
- Läheisolettama
- Maahanmuuttaja-oletus

Henkilökohtaiset haasteet

- Vähemmistöstressi
- Kielitaito
- Sosiaalisten verkostojen puute
- Kaipuu kotimaahan
- Tietämättömyys palveluista
- Heikot taidot toimia

Kunta-järjestökumppanuuden vahvuus

Mikä on vanhusneuvoston rooli yhdenvertaisuuden edistäjänä?

- Eriarvoisuutta on yhteiskunnassamme enemmän, kun sitä huomaamme ja tunnustamme
- Emme tunnista syrjinnän näkymättömiä muotoja, etenään jos itsellä ei ole vähemmistöasemaa (kokemuksia)
- Mikä on vanhusneuvostojen rooli vähemmistöihin kuuluvien iäkkäiden puolesta puhujina?

HAASTE 1: Vähemmistöjen tarpeiden pohdinta osana neuvoston pöydälle tulevia asioita ja vähemmistökysymysten esillä pitäminen → Kyky kysyä eri palveluiden tuottajilta, miten yhdenvertaisuus eri sektoreilla toteutuu / miten vieraskieliset asiakkaat huomioitu palveluiden järjestämisessä?

- **Muistilista vanhusneuvostolle** (Moninaisuus ja yhdenvertaisuus –opas)

HAASTE 2: Vantaa monikielisin kaupunki Suomessa → Miten eri vähemmistöjen ääni kuuluu vanhusneuvostossa tai kaupungin päätöksenteossa?

Kiitos!